

SHOMEI TOMATSU

Fundación **MAPFRE**

Del 5 de juny al 16 de setembre

Sala Fundació MAPFRE Casa Garriga Nogués

Barcelona

Fundación **MAPFRE**

Fundación MAPFRE es complau a convidar-vos a la roda de premsa que, amb motiu de l'exposició *Shomei Tomatsu*, se celebrarà el proper 4 de juny a les 10.30 h a la Sala d'Exposicions de Fundación MAPFRE, al carrer de la Diputació, núm. 250, de Barcelona.

La presentació serà a càrrec de Juan Vicente Aliaga, comissari de l'exposició i professor de la Universitat Politècnica de València, i de Pablo Jiménez Burillo, director de l'Àrea de Cultura de Fundación MAPFRE.

Roda de premsa: 4 de juny del 2018, a les 10.30 h

Dates: del 5 de juny al 16 de setembre

Lloc: Casa Garriga Nogués, carrer de la Diputació, núm. 250, Barcelona

Comissari: Juan Vicente Aliaga

Producció: Fundación MAPFRE

Exposició produïda per Fundación MAPFRE amb la col·laboració del Tokyo Photographic Art Museum

www.fundacionmapfre.org

@mapfrefcultura #expo_tomatsu

@mapfrefcultura #expo_tomatsu

facebook.com/fundacionmapfrefcultura

Dirección Corporativa de Comunicación

Alejandra Fernández Martínez
Tlf.: 91 581 84 64 – 690 049 112
alejandra@fundacionmapfre.org

Shomei Tomatsu
Eiko Oshima, actriu a la pel·lícula
Shiiku (La presa), 1961
Col·lecció del Tokyo Photographic Art Museum,
Tòquio
© Shomei Tomatsu –INTERFACE / Cortesia de
Taka Ishii Gallery Photography / Film

INTRODUCCIÓ

Fundación MAPFRE es complau a presentar l'exposició *Shomei Tomatsu*, que mostra per primera vegada a Barcelona la singular obra d'aquest gran fotògraf japonès, el treball del qual recorre els esdeveniments clau de la història del Japó després de la Segona Guerra Mundial.

L'obra de Shomei Tomatsu (Nagoya, Aichi, 1930 - Naha, Okinawa, 2012) neix «a l'ombra de la guerra» en un context de devastació i de pobresa, tal com el mateix Tomatsu va declarar en els seus escrits. El Japó era aleshores un país derrotat i ocupat per les tropes nord-americanes. Un país on l'esclat de les bombes nuclears llançades sobre les ciutats d'Hiroshima i Nagasaki encara ressonava a la memòria.

Shomei Tomatsu tenia vint anys quan va començar a fotografiar. La tècnica no li era aliena, perquè els seus dos germans ja feien servir la càmera i fins i tot disposaven d'una cambra obscura improvisada en un armari. La seva primera fotografia, de caràcter surrealista, va rebre les crítiques del seu professor, que el va convidar a seguir el camí del realisme. Tomatsu va reorientar llavors la seva mirada cap a la realitat, però sense caure en el fotoperiodisme. La dècada del 1960 va ser determinant per perfilar la seva estètica singular.

L'exposició recorre la trajectòria del fotògraf a través de 180 fotografies dividides en onze seccions temàtiques, que responen als diversos interessos que van atreure l'atenció de l'artista. El seu compromís es fa patent per la tria dels temes i pel tractament visual expressiu que en fa, mai literal ni directe. La seva obra és la d'un observador atent tant a la quotidianitat com al passat i el present del seu país.

Aquesta exposició, produïda per Fundació MAPFRE i comissariada per Juan Vicente Aliaga, professor de la Universitat Politècnica de València, inclou els préstecs excepcionals del llegat de Shomei Tomatsu - INTERFACE com també d'altres procedents del Tokyo Photographic Art Museum (Tòquio), The National Museum of Modern Art (Tòquio), la Col·lecció Per Amor a l'Art (València) i Taka Ishii Gallery Photography / Film (Tòquio).

L'OBRA

L'estètica de Tomatsu destaca per la seva singularitat. La seva és una mirada avantguardista i personal que tot sovint introdueix una perspectiva inesperada, visualment sorprenent. Aquesta dimensió estètica s'accentua pels angles agosarats que utilitza per copsar les imatges, freqüentment plans picats o contrapicats, o pels enquadraments audaços.

Tomatsu innova en la seva pràctica fotogràfica. De vegades reorganitza les seves imatges proporcionant-los un nou títol o les combina de manera diferent, amb la qual cosa se'n pot fer una nova lectura en cada fotollibre o en cada nova exposició.

Al llarg de la seva trajectòria va tenir el suport de revistes tan significatives com *Camera Mainichi* o *Asahi Camera*.

Val la pena destacar que, malgrat el caràcter individual de la seva obra, Tomatsu va participar en la creació de la influent agència de fotògrafs VIVO el 1959, juntament amb Ikko Narahara, Eikoh Hosoe, Kikuji Kawada, Akira Tanno i Akira Sato. A més, el 1968 va comissariar una important exposició als magatzems Seibu de Tòquio titulada *Cent anys de fotografia. Història de l'expressió fotogràfica japonesa*, que va permetre mostrar al públic nipó una infinitat d'imatges de fotògrafs, tant anònims com coneguts, fetes entre mitjan segle XIX i el 1945.

Una de les experiències definitòries del seu treball es va produir el 1960 a Nagasaki, on el van enviar a fotografiar les víctimes de les bombes atòmiques. Amb tacte i un gran sentit del respecte, va relacionar-se amb alguns supervivents (*hibakusha*), amb els quals després va mantenir el contacte al llarg dels anys.

Així mateix, Tomatsu va tenir la sort de presenciar, i per tant de fer-se ressò, de les revoltes estudiantils i de la contracultura japonesa emergent, que va conèixer de prop i va plasmar en el seu fotollibre *Oh! Shinjuku* (1969).

A partir de la dècada del 1980 la seva mirada s'atura en altres realitats, entre elles la cultura tradicional dels temples i els festivals religiosos, que reflecteix a la sèrie *Kyoto*. Paral·lelament, en aquests anys para esment en un dels símbols de l'ideal de bellesa i renaixement al Japó, el cirerer en floració (*sakura*), que fotografia en color en hores diferents i en llocs diferents per mostrar aquests arbres en tota la seva esplendor.

Shomei Tomatsu

L'any 1986, arran d'una malaltia coronària i d'un llarg període de convalescència, comença a observar a la prefectura de Chiba els residus acumulats a la sorra negra de la platja. L'artificial i el natural conviuen en les estranyes fotografies que configuren la sèrie *Plàstics* (1988-1989).

Tomatsu va afirmar que l'ús del blanc i negre l'associava a la presència nord-americana al Japó, mentre que el color era una afirmació de la vida redescoberta a Okinawa, que va visitar per primera vegada el 1969 i on va residir durant els seus darrers anys.

Shomei Tomatsu
Illa de Hateruma, Okinawa, 1971
Col·lecció del llegat de Shomei Tomatsu –
INTERFACE, Okinawa.
© Shomei Tomatsu –INTERFACE / Cortesia de
Taka Ishii Gallery Photography / Film

L'EXPOSICIÓ

L'exposició consta de 180 fotografies i s'articula en onze seccions, que es detallen a continuació:

A LA POSTGUERRA NIPONA

La dificultat de la vida quotidiana en un període de depressió econòmica després dels estralls de la guerra és el tema predominant d'aquesta secció. Destaquen les fotografies sobre els danys produïts pel conflicte bèl·lic i les conseqüències de les inundacions.

Shomei Tomatsu
Prostituta, Nagoya, 1957
Col·lecció Per Amor a l'Art, València
© Shomei Tomatsu -INTERFACE /
Cortesia de Taka Ishii Gallery
Photography / Film

L'OCUPACIÓ AMERICANA

Aquesta secció se centra en la vida dels soldats de les bases americanes que es van instal·lar arreu del territori japonès. El fotògraf va mantenir una posició crítica envers la presència estrangera, però també va saber valorar alguns dels hàbits dels nord-americans, particularment el seu caràcter desinhibit, que contrastava amb la rigidesa protocol·l·lària del Japó. A més, la presència constant d'avions sobrevolant el territori també va ocupar la ment de Tomatsu, que els va reflectir com a artefactes temibles i amenaçadors.

NAGASAKI, EN EL PASSAT I EN EL PRESENT

Conèixer algunes víctimes de la bomba atòmica va produir una enorme impressió a Tomatsu. Les va retratar amb molt de tacte i demanant sempre el seu consentiment per donar a conèixer al món el patiment sens fi que encara les turmentava. Tomatsu va copsar també els efectes del bombardeig a través d'alguns objectes quotidians (un rellotge, una ampolla, una camisa).

Shomei Tomatsu

Ampolla fosa i deformada per l'ona de calor de la bomba atòmica, la radiació i el foc, Nagasaki, 1961

Col·lecció del Tokyo Photographic Art Museum, Tòquio

© Shomei Tomatsu -INTERFACE / Cortesia de Taka Ishii Gallery Photography / Film

L'EXPERIÈNCIA D'EROS

A la dècada del 1960, el Japó va ser l'escenari d'una sèrie de manifestacions polítiques, culturals i també de caràcter sexual que feien visible el gran descontentament que niava en un sector de la població nipona davant d'una societat eminentment conservadora. La inconformitat d'aquests grups, majoritàriament joves, es va traduir en diferents pràctiques que transgredien els convencionalismes sexuals. Tomatsu va reflectir aquestes transgressions amb imatges fetes de nit en clubs d'*striptease* i habitacions llogades.

Shomei Tomatsu

Sang i roses, Shinjuku, Tòquio, 1962

Col·lecció del llegat de Shomei Tomatsu - INTERFACE, Okinawa.

© Shomei Tomatsu -INTERFACE / Cortesia de Taka Ishii Gallery Photography / Film

Shomei Tomatsu

LA IRRUPCIÓ DELS REBELS

Shomei Tomatsu

Revolta, 1968

Col·lecció del Tokyo Photographic Art Museum, Tòquio

© Shomei Tomatsu -INTERFACE / Cortesia de Taka Ishii Gallery Photography / Film

Durant els anys seixanta, el descontentament i l'inconformisme van fer sortir els estudiants japonesos als carrers. Protestaven, entre altres coses, contra la guerra del Vietnam, l'ocupació d'Okinawa, la militarització del país o la manca d'autonomia a les universitats. La revisió del Tractat de Seguretat signat pel Japó i els Estats Units es va percebre com una ofensa. Tomatsu va fotografiar els enfrontaments entre la policia i els estudiants, però no com un mer espectador: en aquestes fotografies abunden els tons fantasmagòrics en blanc i negre i en color, i la càmera s'allunya o s'apropa en una mena de caos que reflecteix el que es va viure en aquelles revoltes.

AFGANISTAN, 1963

L'agost del 1963, Tomatsu va visitar l'Afganistan enviat per la revista *Taiyo* per tal de documentar la vida quotidiana del país quan encara era una monarquia, molt abans de l'ocupació soviètica i de l'opressió dels talibans. Quan hi va arribar, va trobar una terra de paisatges àrids, abrasats pel sol i amb una població majoritàriament nòmada. El que més li va cridar l'atenció va ser, malgrat la pobresa, l'anar i venir de la gent pels carrers polsegosos.

EL QUE LES COSES PODEN DIR

Des dels seus inicis, Tomatsu s'interessà per les coses i pels objectes més quotidians, sobretot els més humils, que entenia com una prolongació del mateix ésser humà. Les sèries *Asfalt* o *Plàstic*, que protagonitzen aquesta secció, en són un bon exemple. Si a *Asfalt* retrata objectes microscòpics que semblen haver caigut al paviment i que s'han barrejat amb el quitrà –com ara rosques, cargols o llimadures d'acer–, metàfora d'una societat que malbarata i contamina, a *Plàstics* l'artista indaga la unió entre el que és natural i el que és artificial –ampolles o peces de roba al costat de petxines i animals morts a la sorra negra de la platja–.

LA FASCINACIÓ D'OKINAWA I DELS MARS DEL SUD

Quan Tomatsu va arribar a Okinawa gràcies a un salconduit, l'impacte que li va produir constatar el desplegament aclaparador de tropes nord-americanes va ser considerable. No obstant això, l'artista va saber copsar un mode de vida ben poc contaminat pel món occidental. La natura, el mar, el camp i els animals són els protagonistes d'aquesta secció, en la qual podem veure com perviuen els ritus i els costums ancestrals.

BUSCANT LES ARRELS DEL JAPÓ

El llarg viatge que Tomatsu va iniciar pel seu propi país li va permetre descobrir aspectes del Japó que desconeixia, com també diferents tradicions ancestrals que li van cridar l'atenció. El 1961 retratà els *chindonya*, actors i músics sense recursos que duïen els vestits típics del període Edo i oferien els seus serveis per anunciar noves botigues i desfilars pel carrer. A la dècada dels anys vuitanta, les seves inquietuds es dirigeixen cap als diferents ritus religiosos, que plasma en color a la seva sèrie *Kyoto*.

Shomei Tomatsu
Minamiyamashikomura, Kyoto, 1982
Col·lecció del llegat de Shomei Tomatsu –
INTERFACE, Okinawa.
© Shomei Tomatsu –INTERFACE / Cortesia de
Taka Ishii Gallery Photography / Film

BELLESA I NATURA

Tot i que durant un temps Tomatsu va viure intensament experiències urbanes, mai no va deixar de banda la seva fascinació per la natura, que va adquirir una magnitud destacada a la sèrie *Sakura* (durant la dècada del 1980), en la qual aquest arbre en floració es converteix en metàfora de la bellesa.

EL JAPÓ MODERN

El Japó va canviar al llarg de les dècades i aquesta transformació es constata en els edificis i els gratacels d'estètica avantguardista que es van construir arreu de l'arxipèlag. La classe política va utilitzar celebracions com les Olimpíades de Tòquio del 1964 com a reclam d'un país que volia ser imparable. Tomatsu, en canvi, es mostra escèptic i s'inclina per mostrar una altra cara de la realitat: la contaminació del sòl, el fum que surt dels complexos petroquímics o el cablatge comprimit de l'estructura d'un edifici.

CATÀLEG

El catàleg que acompanya a l'exposició inclou textos del comissari Juan Vicente Aliaga i de Ryuichi Kaneko i Hiromi Kojima, fent-lo un treball de referència per a un coneixement detallat de l'obra de Shomei Tomatsu des dels anys 50 fins a la seva mort el 2012.

CRONOLOGIA

1930

Shomei Tomatsu neix el 16 de gener a la ciutat industrial de Nagoya, capital de la prefectura d'Aichi.

1950

Inicia estudis superiors d'Economia a la Universitat d'Aichi. Durant els seus anys d'estudiant comença a aprendre fotografia de manera autodidacta

1952

Participa en els concursos fotogràfics mensuals que convoca la revista Camera. Al jurat d'aquests certàmens hi ha Ken Domon, que ben aviat aprecia el talent de Tomatsu per a la fotografia. Fa amistat amb Domon, amb qui col·laborarà durant els anys següents.

1954

Es trasllada a viure a Tòquio i comença a treballar a temps complet com a fotògraf a l'editorial Iwanami Shoten.

1958

S'interessa per la creixent influència dels Estats Units al seu país i comença a fotografiar soldats de l'exèrcit nord-americà destinats a les bases militars de diversos punts del territori japonès.

1959

Juntament amb cinc fotògrafs més participants en Deu mirades (Eikoh Hosoe, Kikuji Kawada, Ikko Narahara, Akira Sato i Akira Tanno), funda l'agència VIVO per defensar una nova fotografia documental.

1960

El reconeixement creixent del seu treball es materialitza en un encàrrec del Consell Japonès Contra les Bombes Atòmica i d'Hidrogen (Gensuikyo) que marcarà la resta de la seva carrera. Consisteix a fer una sèrie de fotografies sobre la ciutat de Nagasaki per donar suport gràfic a la campanya del Govern japonès contra la proliferació d'armament nuclear.

1961

Publica, juntament amb Ken Domon, el llibre Hiroshima-Nagasaki Document 1961.

1965

Fa de docent a la Tama School of Art de Tòquio, actualment Tama Art University.

1968

Fa de coordinador general d'un ambiciós projecte: l'exposició Cent anys de fotografia. Història de l'expressió fotogràfica japonesa [Shashin hyakunen: nihonjin niyoru shashin hyogen no rekishi ten], que organitza la Japan Professional Photographers Society.

1969

Aconsegueix un permís per viatjar per primera vegada a la prefectura d'Okinawa.

1974

S'inclou Tomatsu en la històrica exposició New Japanese Photography del Museum of Modern Art (MoMA) de Nova York.

1976

Rep el Premi Mainichi Art i el Premi de les Arts del Ministeri d'Educació japonès.

1981

Es presenta l'exposició Ara! El món de Shomei Tomatsu [Ima!! Tomatsu Shomei no sekai] a Yatsushiro (prefectura de Kumamoto), que a partir del 1984 es presentarà en diversos països d'Europa (Àustria, Alemanya, Dinamarca) amb el títol Shomei Tomatsu. Japan, 1952-1981.

1985

Participa, juntament amb Masahisa Fukase, Daido Moriyama i Eikoh Hosoe, en l'exposició col·lectiva Black Sun: The Eyes of Four. Roots and Innovation in Japanese Photography al Modern Art Oxford.

1986

Té un infart que l'obliga a passar pel quiròfan i a traslladar-se, per motius de salut, a la prefectura de Chiba, a l'altra banda de la badia de Tòquio. Això l'apropa a la costa est del país, on comença a fotografiar la flora del litoral i també les deixalles que s'hi acumulen.

1992 Esdevé el primer artista japonès a presentar una exposició individual al Metropolitan Museum de Nova York.

1995

Rep la Medalla d'Honor del Govern japonès amb el galó morat, reservat a les contribucions destacades per la seva excel·lència en l'àmbit artístic o acadèmic.

1998

Després d'haver visitat la ciutat periòdicament durant diverses dècades, Tomatsu s'estableix a Nagasaki.

2000

L'exposició Mandala de Nagasaki [Nagasaki mandara], que es presenta al Nagasaki Prefectural Art Museum, inaugura la sèrie de cinc «mandales» que realitzarà fins al 2007.

2004

El San Francisco Museum of Modern Art organitza l'àmplia retrospectiva itinerant Shomei Tomatsu: Skin of the Nation, comissariada per Sandra S. Phillips i Leo Rubinfien.

2012

Shomei Tomatsu mor el 14 de desembre a Naha (Okinawa) als 82 anys a causa d'una pneumònia.

INFORMACIÓ PRÀCTICA

DIRECCIÓ

Fundació MAPFRE
Casa Garriga Nogués
C/ Diputació, 250
Telèfon: 934 01 26 03
infoexposbcn@fundacionmapfre.org

PREU DE L'ENTRADA

Entrada general: 3€ per persona
Entrada gratuïta tots els dilluns no festius de 14 a 20 hores.

HORARIS

Dilluns de 14 a 20 hores.
De dimarts a dissabte de 10 a 20 hores.
Diumenges i festius de 11 a 19 hores

VISITES GUIADES

De dilluns a dijous: 17.30min h. (català) i 18.30 h. (castellà).
Preu: 5€

AUDIOGUIES

Audioguies: català / espanyol / anglès
Preu: 3,50€
Signoguies i Audioguies amb audiodescripció d'accés gratuït.